

หมาในวรรณกรรมแปลเรื่องภารกิจวิญญาณยมทูตสี่ขา ผู้อ่อนโยน : บทบาทและการสร้างความหมายเชิงสังคม

The Dog Character in the Translated Literature of the Spirit Mission of the Gentle Four-Legged Grim Reaper and Its Construction of Social Meaning

นภัทรธิดา พวงพาวา^{*1} อังคณาภรณ์ คงแป้น² พัทฉลิน จินนุ่น³ ปรียากรณ์ ชูแก้ว⁴

Naphatthira Phuangphawa^{*1} Angkhanaporn Khongpaen²

Phatchalin Jeennoon³ Pariyakorn Chookaew⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทและการสร้างความหมายเชิงสังคมของตัวละครหมาในวรรณกรรมแปล เรื่อง ภารกิจวิญญาณยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน ของซีเน็น มิกิโตะ ผู้แปลคืออิศเรศ ทองปัสโนว์ สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์ พิมพ์เผยแพร่ ปี 2564-2568 โดยใช้แนวคิดบทบาทและการสร้างความหมายเชิงสังคมเป็นแนวทางวิเคราะห์ นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมของ ซีเน็น มิกิโตะ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและการสร้างความหมายเชิงสังคมอย่างเด่นชัด 4 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) หมากับบทบาทของการเยียวยาจิตใจมนุษย์

^{*} Corresponding author, e-mail: Nphuangphawa@gmail.com

¹⁻² นิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹⁻² Undergraduate student, Faculty of Education, Thaksin University

³ รองศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ Associate Professor. Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

⁴ อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ Lecturer in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

2) กับการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว 3) กับการมีมิติของความเชื่อทางสังคม
4) กับการสอนใจมนุษย์ ผู้แต้แนะผ่านบทบาทตัวละครหมาที่ทำหน้าที่เป็น
มากกว่าหมาธรรมดา หากแต่เป็นตัวแทนของการช่วยเหลือและเยียวยาจิตใจมนุษย์ได้
อย่างเด่นชัด

คำสำคัญ: หมาในวรรณกรรม บทบาท การสร้างความหมายเชิงสังคม

Abstract

This article aims to analyze the roles and the construction of social meaning of dog characters in the translated literary work Pharakit Winyan Yomathut Si Kha Phu Onyon (The Gentle Four-Legged Grim Reaper Mission, translated by the researcher) by Mikito Chinen, translated by Isaret Thongpasano, and published by Nation Books between 2021 and 2025. The study employs the concepts of roles and social meaning construction as its analytical framework and adopts a descriptive-analytical approach. The findings reveal that Mikito Chinen's literary work clearly reflects four significant aspects of the roles and social meanings of dogs: (1) dogs as agents of emotional healing for humans, (2) dogs as creators and strengtheners of family relationships, (3) dogs within the dimension of social beliefs, and (4) dogs as moral instructors for humans. The author presents dog characters not merely as ordinary animals but as symbolic representatives of assistance and emotional healing, highlighting their profound impact on human lives.

Keywords: A dog in the novel Role The construction of social meaning

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เพราะสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ความรู้และให้แง่คิดต่าง ๆ แก่ผู้อ่านเป็น เรื่องเล่าแบบใหม่ ผู้เขียนมักจะนำเอาจินตนาการ และประสบการณ์ของผู้เขียน ออกมาถ่ายทอดผสมผสานกับศิลปะการประพันธ์ ซึ่งจะมีกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหา และรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นเสมือนเครื่องมือเสนอแนวความคิดของ ผู้เขียนที่ต้องการจะสะท้อนในแง่มุมต่างที่แตกต่างในสังคม (สุรรัตน์ อินทร์ และ สายวรุณ สุนทรโทก, 2563)

ปัจจุบันวรรณกรรมมีการนำตัวละครสัตว์เข้ามามีบทบาทในเรื่องจำนวนมาก ตัวละครสัตว์ (animal character) ทั้งที่เป็นสัตว์ที่มีอยู่จริงในธรรมชาติและสัตว์ใน จินตนาการที่ถูกนำมาสร้างสรรค์ปรุงแต่งวรรณกรรมจำนวนมาก ซึ่งมีปรากฏอยู่ หลากหลายชนิด อันเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมากลายเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ บ้าง สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้บ้าง เป็นสัตว์ที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์บ้าง รวมทั้ง เป็นสัตว์กายสิทธิ์ที่มีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือตัวเองให้พ้นภัยอันตรายต่าง ๆ และยังเป็น ตัวแทนของความศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลาง เชื่อมโยงระหว่างโลกสามัญกับโลกศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน (ปรเมศวร์ อุตระนิตย์ และ ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2559)

ในทำนองเดียวกัน ชีเน็น มิกิโตะ ผู้แต่งนวนิยายแปลเรื่องภารกิจวิญญาณของ ยมทูตสู่ข้าผู้อ่อนโยน เป็นนักเขียนญี่ปุ่น ซึ่งมีพื้นฐานจากความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ และสิ่งเหนือธรรมชาติ จากความเชื่อดั้งเดิมของสังคมญี่ปุ่นและความเชื่อในศาสนา ชินโตผสมกับศาสนาพุทธ เขาจึงนำเสนอ “หมายมทูต” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำ ทางวิญญาณของผู้คนที่ล่วงลับไปยังโลกหลังความตาย โดยทำหน้าที่คล้ายกับตัวกลาง ที่ช่วยปลอบประโลมจิตใจทั้งมนุษย์ที่ยังมีชีวิตและวิญญาณที่ต้องเดินทางจากไป การ มอบบทบาทเชิงจิตวิญญาณนี้สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับ “การเปลี่ยนผ่าน” ตามทฤษฎี

พิธีกรรมของ Victor Turner (1969) ที่มองว่าสัตว์ในวรรณกรรมบางเรื่องทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการช่วยมนุษย์ข้ามผ่านความสูญเสียและการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ บทบาทของหมอยมทูตในเรื่องนี้ที่ไม่ได้เป็นเพียงตัวละครประกอบ แต่ยังมีคุณสมบัติในการช่วยตัวละครมนุษย์ยอมรับและปลดปล่อยจากความทุกข์ได้ ดังนั้น การศึกษา บทบาทของตัวละครสัตว์ในวรรณกรรมเรื่องนี้ จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจว่าสัตว์ในฐานะเครื่องมือทางวรรณกรรมมิได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ แต่ยังทำหน้าที่สะท้อนแนวคิดทางจิตวิญญาณ การเปลี่ยนผ่าน และการเยียวยาจิตใจซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์บทบาทและการสร้างความหมายของตัวละครหมา เชิงสังคมในวรรณกรรมแปลเรื่อง ภารกิจจิตวิญญาณของหมอยมทูตสู่ชาวอู๋โยน เพื่อทำความเข้าใจบทบาทเชิงสัญลักษณ์และจิตวิญญาณของตัวละครหมาในฐานะ “หมอยมทูต” ที่ไม่เพียงทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกของชีวิตและความตาย แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการเยียวยาและปลดปล่อยประโลมจิตใจ ซึ่งเป็นประเด็นที่สะท้อนคุณค่าทางจิตวิญญาณที่น่าสนใจในบริบทของวรรณกรรมร่วมสมัย

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหมาในเชิงสังคมวัฒนธรรม

บทบาท คือ หน้าที่หรือภาระที่บุคคล ตัวละครหรือสิ่งต่าง ๆ พึ่งปฏิบัติในบทบาทใดบทบาทหนึ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความคาดหวัง หรืออิทธิพลที่ส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ ในทางวรรณกรรม บทบาทของตัวละคร หมายถึงหน้าที่หรือความสำคัญของตัวละครนั้น ๆ ในการดำเนินเรื่อง สร้างความขัดแย้งหรือแก้ปัญหา (มาลีชา ดือราแม และคณะ, 2563) ทั้งนี้ สุรรัตน์ อินทร์รักษ์และสายวรุณ สุนทโรทก (2563) กล่าวว่า บทบาท เป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ ซึ่งก็คือ ตำแหน่งหรือฐานะ บทบาทจะช่วยให้บุคคลปฏิบัติตามสถานภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

นฤมล กระจ่างนิม (2563; อ้างอิงจาก สุกุณาภิน ยั่งยืน, 2552) แบ่งลักษณะบทบาทดังนี้ 1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) 2) บทบาทที่เป็นจริง (Real Role) 3) บทบาทที่รับรู้ (Recognized Role) 4) บทบาทที่คาดหวัง (Expecting Role) และ 5) บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected Role)

อรทัย สุทธิ (2556; อ้างอิงจากศิริพร ณ ถลาง, 2548) ได้นำแนวคิดของ William Bascom มาปรับปรุงและประยุกต์ เป็นกรอบในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของคณิศรในการวิจัยหลายเรื่อง และได้เสนอว่าควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ของคณิศร คือ บทบาทคณิศรในการอธิบายกำเนิด อัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา (2567) ได้กล่าวว่า การนำหมามาช่วยในการบำบัดมีหลากหลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ และกลุ่มผู้ป่วยที่นำไปใช้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) สุนัขบริการ (service dog) 2) สุนัขให้กำลังใจ (emotional support dog) และ 3) สุนัขบำบัด (therapy dog)

บทบาทในทางสังคมและวรรณกรรมหมายถึงหน้าที่หรือพฤติกรรมที่บุคคลตัวละคร หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงออกภายใต้ความคาดหวังของสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความขัดแย้งและการคลี่คลายปัญหาในโครงเรื่อง โดยสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ เช่น บทบาทในอุดมคติ บทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่ถูกคาดหวัง ขณะเดียวกันบทบาทของสุนัขทั้งในวรรณกรรมและบริบทสังคมวัฒนธรรมสะท้อนความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยสุนัขถูกนำเสนอในหลากหลายมิติ ทั้งในฐานะผู้พิทักษ์ สัญลักษณ์ของความตาย ลางร้าย ตลอดจนภาพแทนของความรักและความภักดี อันเป็นผลจากการที่สุนัขมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตมนุษย์ในหลายวัฒนธรรม นอกจากนี้ ในสังคมร่วมสมัยสุนัขยังมีบทบาทสำคัญในฐานะสัตว์เลี้ยงที่เป็นสมาชิกครอบครัวและมีคุณค่าทางอารมณ์ อีกทั้งยังมีบทบาทด้านการบำบัดรักษาทั้งในรูปแบบสุนัขบริการ สุนัขสนับสนุนทางอารมณ์ และสุนัขบำบัด ซึ่งสะท้อนให้เห็น

ถึงการขยายความหมายของบทบาทสุนัขจากเชิงหน้าที่ไปสู่มิติทางจิตใจและสังคมอย่างชัดเจน

หมาในวรรณกรรม : บทบาทและการสร้างความหมายเชิงสังคม

หมาเป็นสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเพื่อน ผู้ฟัง และเครื่องมือเยียวยาทางอารมณ์ของมนุษย์ ความผูกพันระหว่างคนกับหมานั้นมีความลึกซึ้งและส่งผลกระทบต่อสถานะจิตใจของมนุษย์ในหลายมิติ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ยากลำบาก หมามักทำหน้าที่เป็นผู้ปลอบประโลมไม่จำเป็นต้องใช้คำพูด ผ่านพฤติกรรมที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ ช่วยให้มนุษย์มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้ในปัจจุบันเป็นที่นิยมเลี้ยงกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจากวรรณกรรมเรื่องภารกิจวิญญาณยมทูตส์ชาผู้อ่อนโยน ผู้เขียนได้ใช้ตัวละครหมา (ลิโอ) เป็นผู้ดำเนินเรื่อง และมีหน้าที่นำทางวิญญาณหรือความคิดของมนุษย์ให้พบกับความสงบสุขในชีวิต โดยเฉพาะการปลอบโยนให้วิญญาณของตัวละครสำคัญอื่น ๆ เช่น มินามิ และอุสึมิ ซึ่งเป็นผู้ที่เข้ารับการรักษาทางด้านจิตใจ ณ โรงพยาบาลที่หมา (ลิโอ) อาศัยอยู่ ให้อภัยและปล่อยวางจากสิ่งที่เป็นทุกข์ นอกจากนี้ มีการสร้างบทบาทและความหมายของตัวละครหมาไว้ในลักษณะอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. หมากับบทบาทของการเยียวยาจิตใจมนุษย์

หมาเป็นสัตว์ที่ช่วยให้มนุษย์มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น จากการเลี้ยงดู และเอาใจใส่เป็นอย่างดี ส่งผลให้หมามีบทบาทสำคัญในการช่วยเยียวยาจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจากวรรณกรรมเรื่องภารกิจวิญญาณยมทูตส์ชาผู้อ่อนโยนมีการสร้างบทบาทตัวละครหมาที่เยียวยาจิตใจของมนุษย์ ดังต่อไปนี้

1.1 การรับฟังที่ไร้คำพูด : พื้นที่ปลอดภัยของมนุษย์

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องภารกิจวิญญาณยมทูตส์ชาผู้อ่อนโยนพบว่าเรื่องนี้นักกล่าวถึงนาโฮะ หญิงสาวผู้เลี้ยงดูหมา (ลิโอ) ซึ่งเป็นยมทูตที่ถูกส่งให้มาดูแลโลก เธอประกอบอาชีพพยาบาล ณ โรงพยาบาลที่กำลังจะปิดตัวลง จึงพูดคุยกับหมาเพื่อคลายความกังวล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อุตสาห์ทะนุถนอมปลูกดอกไม้มาถึงขนาดนี้ แต่ฉันอาจจะไม่ได้เห็นดอกไม้พวกนี้นานก็ได้ล่ะ” นาโอะรำพึงอย่างเหม่อลอย มีน้ำล้น ถ้าเกิดพัฒนาพื้นที่ตรงนี้ แน่แน่นอนว่าแปลงดอกไม้นี้ก็ถูกรื้อทิ้งไปด้วย”

(จิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.145-146)

ตัวอย่างนำเสนอให้เห็นว่ามนุษย์รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่กับหมา แม้จะไร้ซึ่งคำพูด หรือการกระทำตอบกลับ แต่การระบายความรู้สึกออกมานั้น สามารถช่วยเยียวยาจิตใจของมนุษย์ที่มีอารมณ์โกรธ หรือโศกเศร้าได้ ถือได้ว่าหมา เป็นพื้นที่ปลอดภัยให้กับมนุษย์ที่กำลังเจ็บปวด ตามแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ที่สามารถรับรู้ความรู้สึกผ่านภาษากายและพฤติกรรม โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงมีประวัติศาสตร์การวิวัฒนาการร่วมกัน ทำให้การเรียนรู้พฤติกรรมซึ่งกันและกัน เช่น สุนัขเรียนรู้ที่จะอ่านท่าทางของมนุษย์เพื่อหาอาหาร ในขณะที่มนุษย์เรียนรู้การล่าจากสัตว์ (ธนวัฒน์ รุ่งเรืองต้นตีสุข, 2568)

1.2 ปลั่งบำบัดผ่านการสัมผัสและความใกล้ชิด

หมาที่มีการสัมผัสและใกล้ชิดกับมนุษย์ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต และต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้ เปรียบการสัมผัสเหมือนการได้รับพลังด้านบวกจากหมาที่ทำให้รู้สึกมีความสุข ในปัจจุบันคนที่กำลังเผชิญกับปัญหาในชีวิตจึงนิยมเลี้ยงหมาเพื่อบำบัดจิตใจจากความทุกข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ขอบใจ.....ขอบใจจริง ๆ นะ” แขนของนาโอะโอบรอบร่างของผมอีกครั้ง พอนึกถึงความเจ็บแปลบเมื่อไม่กี่วันทีก่อนผมก็เผลอทำตัวแข็ง แต่คราวนี้ไม่ได้ถูกรัดแรง ๆ แต่ถูกโอบรอบคอราวกับห่อหุ้มเอาไว้ สัมผัสผิวกายนุ่ม ๆ ราวกับสำลึให้ความรู้สึกแสนสบาย นาโอะซุกหน้าลงที่คอของผม แล้วไหล่ก็เริ่มสั่นสะท้าน ผมกะจะเตือนว่า “ระวังจะเปื้อนน้ำมันที่ติดขนอยู่นะ”

(จิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.440)

จากข้อความนี้หามา (ลีโอ) ได้เล่าเรื่องราวระหว่างตนและนาโฮะผู้กำลังเศร้าเสียใจที่โรงพยาบาลแห่งนี้ใกล้ปิดตัวลง ในขณะที่เดียวกันทั้งสองได้มีการสัมผัสโดยการโอบกอดและซบไหล่ ซึ่งถือเป็นความใกล้ชิดระหว่างคนกับหมาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ และการช่วยบำบัดความทุกข์ จากการสัมผัสและใกล้ชิดนี้เองก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันที่ช่วยลดระดับความวิตกกังวลของจิตใจมนุษย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ John Berger (1980) กล่าวว่า หมามีสถานะเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงความรู้สึกของมนุษย์ผ่านการสัมผัส เช่น การลูบหัวหรือกอด

1.3 หมากับการปลอบประโลมจากความสูญเสีย

หมาสามารถช่วยให้นมนุษย์หลุดพ้นจากความเจ็บปวด โดยการปลอบประโลมผ่านการกระทำที่ต้องการให้นมนุษย์หลุดพ้นจากการเป็นวิญญาณติดที่ โดยที่หามา (ลีโอ) เป็นผู้นำทางให้ตัวละครมินามิหนึ่งในผู้เข้ารับการรักษาก้าวผ่านความเจ็บปวดจากการเข้าใจผิดที่คิดว่าตนเป็นต้นเหตุทำให้หญิงสาวซึ่งเป็นรักของตนต้องเสียชีวิตดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในความเป็นจริงก็ยังมีโอกาสคิดได้อยู่เหมือนกันว่า ก่อนหน้านั้น อาจจะเป็นแค่ลูกกวาดไหมไฟ โยโกะอาจจะเปลี่ยนใจเรื่องหนีตามกันเอาตอนนั้นและทิ้งมินามิไปอย่างที่มีนามิคิดก็ได้ แต่ว่าความเป็นจริงจะเป็นอย่างไรนั้นก็ไม่เกี่ยวกับผม สิ่งที่สำคัญก็แค่การทำให้มินามิเชื่ออย่างสนิทใจในบทละครที่เจ้าตัวยอมรับได้”

(ชิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.81)

เห็นได้ว่าหมาสามารถช่วยเยียวยาจิตใจมนุษย์ และปลอบประโลมจากความสูญเสียได้ ผ่านการมองโลกในแง่ดี และยอมรับความเป็นจริงของชีวิตที่ว่า ทุกชีวิตล้วนมีปัญหามหาอุปสรรค บางครั้งการไม่รับรู้ความจริงที่เป็นทุกข์ อาจก่อให้เกิดความสุขที่แท้จริง ดังสถานการณ์ของมินามิที่กำลังเผชิญกับความสูญเสียและความเจ็บปวดจากอดีต ซึ่งสิ่งที่ทำร้ายเขาอยู่ ณ ขณะนี้ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว แต่เป็น

“ความหมาย” ที่เขาตีความให้กับเหตุการณ์นั้น ซึ่งจากข้อความดังกล่าวหมา (ลีโอ) ได้ถามหาความจริงผ่านการควบคุมวิญญาณให้เข้าไปสู่จิตใต้สำนึกที่แท้จริง โดยไม่ตัดสิน ถูกผิด ไม่พยายามโต้แย้งว่าใครคิดถูกหรือคิดผิด แต่มันคอยอยู่เคียงข้าง และรับฟัง ความทุกข์ของเจ้านาย สอดคล้องกับที่จันทร์รอน (2562) ได้กล่าวในมติชนออนไลน์ ว่า วิธีปลอบใจที่มักได้ผลคือ ให้ความหวัง หรือพูดให้วนคิดว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่เรื่องน่าเศร้าเสียใจ หรือมอบบางสิ่งบางอย่างที่มีคุณค่าทางจิตใจให้ เฉกเช่นเดียวกับหมา (ลีโอ) ที่ใช้วิธีการพูดชักนำให้มินามิวนคิดถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น และมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องสิ่งที่ดี

2. หมากับการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

หมาเป็นสื่อกลางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี บางครั้งสมาชิกใน ครอบครัวอาจไม่รู้จะแสดงความรักหรือพูดคุยกันอย่างไร หมาจึงกลายเป็น “ตัวกลาง” ที่ช่วยให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่นขึ้นโดยไม่ต้องใช้คำพูดใด ๆ ถือได้ว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวภายในจิตใจของคนในครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 หมาในฐานะตัวกลางสร้างความผูกพัน

หมาสามารถเป็นตัวกลางในการสร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์กับ มนุษย์ หรือมนุษย์กับหมา โดยที่หมา (ลีโอ) ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้ป่วยในโรงพยาบาลทุกคนได้หลุดพ้นจากความทุกข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ลีโอนีเย.....จริง ๆ แล้วไม่ใช่สุนัขธรรมดาใช่ไหมละ จริง ๆ แล้วก็พูด ได้ด้วยใช่ไหม แล้วก็ช่วยรับฟังปัญหากลุ่มใจของคนไข้ที่เข้ารักษาที่นี่ แล้วก็ช่วย คลี่คลายให้ด้วยใช่ไหม?” “ทั้งคุณอุสมิ คุณซุน คุณมินามิต่างก็พูดกันทั้งนั้น ว่าลีโอไม่ใช่สุนัขธรรมดาคงจะเป็นพูดจากสวรรค์หรืออะไรสักอย่างที่มาช่วย พวกเรา”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.254-255)

หมาเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น จนก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างกัน สอดคล้องกับที่พินิตา จุลมณฑล (2562; อ้างอิงจาก Rhoades และคณะ, 2015) ที่พบว่า ปัจจุบันมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นเพื่อนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ตามที่กรมปศุสัตว์ได้แจ้งไว้ในปี พ.ศ. 2560 คาดการณ์ว่าปีถัดมาจะเพิ่มขึ้น เพราะหลายครอบครัวมีสัตว์เลี้ยงไว้เติมเต็มความสุขในชีวิต มีส่วนช่วยในการลดอาการเหงา และซึมเศร้าได้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากการที่หมา (ลิโอ) ทำหน้าที่รับฟังปัญหา ความกลุ้มใจ และความทุกข์ของผู้เข้ารับการรักษา โดยไม่มีท่าทีตัดสินตำหนิ หรืออคติ จากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์กับหมา ส่งผลให้มนุษย์รู้สึกปลอดภัยที่จะพูดความในใจ จนเกิดการยอมรับว่าหมา (ลิโอ) มีส่วนช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์

2.2 การเลี้ยงหมา : บทเรียนร่วมของครอบครัว

หมา (ลิโอ) เป็นสัตว์ที่ช่วยบรรเทาความคิดถึงที่พ่อของนาโฮะมีต่อเธอได้ ด้วยการดูแลและเลี้ยงดูหมาที่เปรียบเสมือนเพื่อนของเธอ เลี้ยงดูให้เหมือนตอนที่เธอยังมีชีวิตอยู่ คอยดูแลและใส่ใจในเรื่องอาหารการกินของลิโอในฐานะสัตว์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อาหารของผมนั้น ได้พยาบาลที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากมายนะเมื่อหลายเดือนก่อน ผลัดเวรกันเอามาช่วยดูแลให้ ท่าทางผมจะเนื้อหอมไปเสียแล้ว การเป็นพนักงานจัดหาอาหารให้กับผมนูเหมือนจะเป็นหน้าที่อันทรงเกียรติสำหรับพวกเธอ”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.471)

ตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวควรช่วยกันรักษาดูแลของส่วนรวม ซึ่งการ “ผลัดเวรกัน” ดูแลจัดหาอาหาร แสดงให้เห็นถึงการร่วมมือกันของหลายคน ไม่ปล่อยให้เป็นการะของคนใดคนหนึ่ง อีกทั้งการช่วยกันดูแลชีวิตหนึ่งชีวิต เปรียบเสมือนการดูแล “ของส่วนรวม” ในบ้าน เพราะหมาเป็น

สมาชิกของครอบครัว ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง การเลื้อยหมาจึงเป็นเครื่องมือสอนเรื่อง “หน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม” อย่างชัดเจน

2.3 หมากับการสร้างความทรงจำที่มีความหมาย

หมาเป็นสัตว์ที่ช่วยสร้างความทรงจำที่มีความหมายในชีวิตให้แก่มนุษย์ เมื่อถึงเวลาจากไปของมนุษย์ ก็ยังคงมีความทรงจำที่จะเป็นผลงานจารึกในใจของผู้คน เฉกเช่นเดียวกับภาพวาดวิวทิวทัศน์ยามเย็นของอุสมิ ที่เดิมทีใช้สีโทนมืดแทนความรู้สึกทุกขโศกกลับแต่งแต้มสีสันของตนเองอีกครั้งได้อย่างมีความสุข หลังจากพบกับหมา (ลีโอ) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉันท.....ควรจะทำยังไงดี?” “สำหรับนายแล้ว การมีชีวิตอยู่คืออะไร?” ผมย้อนถาม “การมีชีวิตอยู่.....คือการได้วาดภาพ.....” อุสมิตอบอย่างไม่วางใจ ตอบถูกแล้ว ‘มนุษย์’ ผมผุดรอยยิ้ม ” “แล้ว....มันจะดีเหรอ แค่ว่าทำอะไรที่ตัวเองชอบในเวลาที่เหลืออยู่น่ะ” “มนุษย์นั้นจะทิ้งบางสิ่งฝากไว้ในโลกก่อนที่จะตาย บางคนก็ทิ้งลูกหลานเอาไว้ บางคนก็ทิ้งความทรงจำเอาไว้ บางคนก็สร้างชื่อตัวเองฝากไว้ และบางคนก็ยึดติดกับการสะสมเงินทองและสูญเสียทุกสิ่งไปพร้อมกับความตายโดยไม่ได้ทิ้งอะไรไว้ แต่การกระทำที่จะฝากบางสิ่งทิ้งเอาไว้เป็นมรดกนั้นแหละคือความหมายที่ “มนุษย์” อย่างพวกนายมีตัวตนอยู่ในโลก กระบวนการนั้นแหละที่จะช่วยขัดเกลา “ดวงวิญญาณ” ให้เปล่งประกายเจิดจ้าดังงาม”

(ซิเน็น มิโกโตะ, 2564 น.209-210)

ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นว่าหมาเป็นตัวกลางสร้างความทรงจำในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิตมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความหมายและการยอมรับในวัฏจักรของชีวิต แม้ว่าเขาจะจากไป แต่ผลงานที่อุสมิสร้างขึ้นยังคงอยู่ และส่งต่อความรู้สึกแห่งความงามและความสงบให้กับผู้ที่พบเห็น ภาพวาดที่อุสมิสร้างขึ้นนี้เองถือเป็นตัวแทนของอุปลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Symbolism) ตามแนวคิดของ John Berger (1980)

ซึ่งมองว่างานศิลปะไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่จับต้องได้ แต่เป็นสื่อที่ถ่ายทอดอารมณ์ ความทรงจำ และคุณค่าทางจิตวิญญาณ ภาพวาดวิวทิวทัศน์ของอุสมิที่เดิมทีใช้โทนสี ในการสื่อความรู้สึกไปยังผู้ชม โดยระยะแรกมักจะวาดวิวทิวทัศน์ในตอนเย็นจนเป็น สีขาวดำ แต่เมื่อได้มาพบหมา (ลิโอ) เขาจึงได้เริ่มวาดภาพที่มีสีสัน จนกระทั่งสร้าง ผลงานชิ้นสุดท้ายของชีวิต นั่นคือภาพสวนโรงพยาบาล ดังข้อความ “ในรูปนั้นวาด ภาพผู้ป่วยทั้งสามคน ผมและนาโอะในชุดกาวน์ยืนมองต้นซากุระที่กำลังออกดอกบาน สะพรั่ง” (ซิเน็น มิกิโตะ, 2564 น.463) ต้นซากุระในที่นี้สะท้อนถึงความงามของชีวิต และการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ เนื่องจากดอกซากุระ (Sakura) ในวัฒนธรรม ญี่ปุ่นเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สื่อถึง “ความไม่จีรังยั่งยืน” เพราะบานและร่วงโรยเร็ว จึงเปรียบถึงความงามที่แสนสั้นของชีวิต โดยเป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งเปรียบเสมือนการเริ่มต้นใหม่

3. หมากับมิติของความเชื่อทางสังคม

บทบาทของหมาไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเป็นสัตว์เลี้ยงหรือเป็นเพื่อนของ มนุษย์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนความเชื่อทางสังคมเกี่ยวกับชีวิต ความตาย หรือโลกหลัง ความตายที่หมาและมนุษย์ต่างต้องเผชิญเมื่อถึงเวลาของตนเอง อีกทั้งหมายยังสะท้อน ถึงการรู้จักยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต และก้าวข้ามความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายใน จิตใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 หมากับบทบาทผู้พิทักษ์ข้ามภพ

หมาทำหน้าที่เป็นผู้ที่นำทางให้กับมนุษย์ได้พบกับทางออกด้วย โดยหมา (ลิโอ) ทำหน้าที่เป็นยมทูต หรือผู้คลี่คลายความทุกข์ และคิดหาวิธีจัดการกับผู้ประสงค์ ร้ายที่ต้องการฆาตกรรมผู้ป่วยของตนให้ไม่กลายเป็นวิญญาณติดที่ หรือเรียกว่า เป็นผู้พิทักษ์วิญญาณจากสิ่งที่ไม่ดี และช่วยเหลือวิญญาณให้ค้นพบหนทางคลี่คลาย ความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เอ้อ ลีโอ เมื่อก็นายบอกว่า เป็น ‘เจ้าที่’ ไซ้ไหม? ถ้าเช่นนั้นนายก็เท่ากับว่า เป็น.....จะเรียกว่าไงดี เทพเจ้าที่สิงสถู้อยู่ในที่ดินนี้หรือเปล่า?” แนวคิดเรื่อง “เทพเจ้า” ของมนุษย์นั้นมันคลุมเครือเกินไปฉันตอบไม่ได้ แต่อย่างน้อยฉันก็เป็นตัวตนทางวิญญาณชั้นสูงที่ตอนนี้อาศัยอยู่ในสถานที่แห่งนี้ก็แล้วกัน “ถ้าฉัน ทำไม่ถึงได้มาช่วยคลี่คลายความกลัดกลุ้มของพวกเราละ” “เพราะมันเป็นหน้าที่ของฉัน ฉันก็เลยต้องมาอยู่ที่นี่ รู้ไว้เท่านั้นก็พอแล้ว”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.388)

หมาในเรื่องนี้มีบทบาทเป็นผู้พิทักษ์ มีสถานะเป็นตัวตนทางจิตวิญญาณที่ทำหน้าที่คล้ายกับเจ้าที่หรือผู้คุ้มครอง ในมิติจิตวิญญาณของสถานที่แห่งหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ตัวกลางระหว่างโลกมนุษย์และโลกวิญญาณของ John Berger (1980) ที่กล่าวว่าสัตว์ในวรรณกรรมมักถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อสื่อถึงบางสิ่งที่ลึกซึ้งเกินกว่าการรับรู้ของมนุษย์ และคำว่าหน้าที่ แสดงถึงบทบาทของหมาที่ช่วยนำทางมนุษย์ หรือผู้ที่มีความทุกข์ได้หลุดพ้น และก้าวผ่านความกลัวของตนเอง

3.2 ความเชื่อเรื่อง “ยมทูตสีขา” และการปล่อยวาง

หมายังมีบทบาทเป็นยมทูตและการส่งสารถึงการปล่อยวางจากความทุกข์แล้ว เมื่อพูดถึงยมทูตผู้คนจึงมักนึกถึงความตายที่กำลังจะเข้ามา หรือสิ่งที่นำไปสู่โลกของวิญญาณ เหมือนอย่างนาโฮะที่เมื่อหมา (ลีโอ) กล่าวถึงยมทูตจะมีความรู้สึกลัวหวาดกลัว และคิดว่าถึงเวลาของตนเองแล้วที่ต้องจากโลกนี้ไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ตอนนี้ฉันเป็นสุนัข แต่คุณสมบัติแท้จริงของฉันที่ถูกกักอยู่ในร่างนี้เป็นตัวตนทางจิตวิญญาณชั้นสูง “ตัวตนทางจิตวิญญาณ? อะไรเนี่ย” นาโฮะชะโงกตัวออกมาถาม มนุษย์เรียกพวกเราว่า “ยมทูต” นะ ผมถอนใจนิด ๆ แล้วส่งวจาวิญญาณออกไป”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.262)

บทสนทนาทำให้เราเห็นถึงบทบาทของหมาที่มนุษย์ใช้แทนสัญลักษณ์ของการยอมรับความตาย การปล่อยวางจากการยึดติดที่ทำให้มนุษย์ไม่สามารถหลุดพ้นไปได้ แต่เมื่อถึงเวลาก็ต้องลาไป และการที่มนุษย์มองหมาเป็น “ยมทูต” ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Symbolism) ของ John Berger (1980) ซึ่งกล่าวว่ามนุษย์มักมอบความหมายเชิงสัญลักษณ์ให้กับสัตว์ ในเรื่องนี้หมาถูกมองว่าเป็นผู้นำทางดวงวิญญาณ ไม่ใช่เพียงสัตว์เลี้ยง แต่เป็นผู้พิทักษ์ที่เชื่อมโยงระหว่างโลกนี้กับโลกหน้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องวิญญาณ และโลกหลังความตายของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

3.3 หมากับการเชื่อมโยงโลกแห่งชีวิตและความตาย

ตัวละครหมาในเรื่องอย่างหมา (ลิโอ) ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงการมีชีวิตอยู่ได้อย่างภาคภูมิใจ และไม่เสียดายหากต้องผิดหวังหรือเสียใจกับชีวิต เพราะการได้ทำเพื่อคนที่เรารักนั้นมีค่า และมีความหมายมากกว่าการที่ต้องเห็นคนที่เรารักจากไปโดยไม่สามารถช่วยเหลือหรือทำอะไรเพื่อคนที่รักได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ที่นั่นไม่ใช่โรงพยาบาลธรรมดา แต่เป็นโรงพยาบาลเพื่อให้ใช้ชีวิตในวาระสุดท้ายอย่างสงบสุข ฉันตัดสินใจแล้วว่าถ้าปล่อยให้สุนัขตัวนั้นตายจากนี้ไปพวกผู้ป่วยก็จะต้องอยู่กันอย่างขมขื่น”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.427)

ตัวอย่างทำให้เห็นบทบาทของหมาที่เป็นตัวกลางทำให้มนุษย์ก้าวผ่านโลกแห่งชีวิตที่ขมขื่นไปสู่ความตาย การได้ใช้ชีวิตอย่างมีค่า และสามารถปลดปล่อยตนเองได้อย่างไม่มีบ่วงยึดติด โดยการใช้ชีวิตในวาระสุดท้ายได้อย่างไม่เจ็บปวดจากการสูญเสียสิ่งใด จากประโยคที่ว่า “ถ้าปล่อยให้สุนัขตัวนั้นตายจากนี้ไปพวกผู้ป่วยก็จะต้องอยู่กันอย่างขมขื่น” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหมาที่มีส่วนช่วยให้ผู้ป่วย หรือผู้ที่กำลังประสบปัญหาในชีวิตรู้สึกปล่อยวางความทุกข์ และใช้วาระสุดท้ายของชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่ยึดติดกับสิ่งใดบนโลกใบนี้

4. หมากับการสอนใจมนุษย์

ในเรื่องภารกิจวิญญานของยมทูตสีขาวผู้อ่อนโยน หมาไม่ได้เป็นเพียงตัวละครสมทบแต่ยังทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนทางจิตวิญญานให้กับมนุษย์ ผ่านพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความซื่อสัตย์ของหมา: สะท้อนความเปราะบางและเข้มแข็งของมนุษย์

บทบาทของตัวละครหมาในเรื่องสอนใจมนุษย์ให้เรียนรู้ถึงความผูกพันและการเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อผู้อื่น มองเห็นความหวังดีของสิ่งมีชีวิตที่ยอมเสียสละตนเองเพื่อให้พวกเขาได้ปลอดภัย และต้องเจ็บปวดจากการสูญเสีย หรือกลับไปเป็นวิญญานติดที่ที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ดังเดิม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉันยังติดค้างหนี้บุญคุณสีโอคุงอยู่ไม่ใช่หรือไง” เสียงมินามิต่อ “ถ้าขึ้นปล่อยให้นายตาย ฉันคงสร้างสรรค์ ‘สีสัน’ ไม่ได้อีก เพราะงั้น เรื่องแบบนี้ฉันยอมให้ไม่ได้” คราวนี้เป็นเสียงของอุสึมิ “พูดอะไรกันนะ? เรื่องที่พวกนายพูดมันไม่สมเหตุผลผลเอาเสียเลย!” “เรื่องเหตุผลจะเป็นไวกี่ข้าง” สุดท้ายเป็นเสียงเย็นชาของนาโอะที่ตั้งมาถึงบันได “ฉันแค่อยากจะช่วยเพื่อน จะช่วยเพื่อนนะไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลหรอก”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.425-426)

บทสนทนาข้างต้นทำให้เห็นว่าหมาเป็นตัวแทนของความซื่อสัตย์ ในขณะที่มนุษย์นั้นมีความอ่อนไหวและเปราะบางในความสัมพันธ์ โดยเฉพาะในช่วงเวลาสำคัญที่เต็มไปด้วยอารมณ์และความหมายที่ลึกซึ้ง การที่ตัวละครมนุษย์ต่างพยายามช่วยเหลือหมาที่พวกเขาผูกพันด้วย เป็นสิ่งที่เกิดจากความรู้สึก ความรัก และการยอมรับหมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต ดัง John Berger (1980) กล่าวว่า สุนัขในที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงสัตว์ แต่เป็นตัวแทนของมิตรภาพ ความซื่อสัตย์ และการเชื่อมโยงทางจิตวิญญาน ข้อความที่กล่าวว่า “ฉันแค่อยากจะช่วยเพื่อน จะช่วยเพื่อนนะ

ไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลหรอก” ยิ่งเน้นให้เห็นว่าหมาถูกมองในฐานะของ “เพื่อน” ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์

4.2 หมากับการสอนให้มนุษย์มองคุณค่าของปัจจุบัน

หมา (ลีโอ) มีบทบาทในการเตือนสติให้อุสึมีที่กำลังติดอยู่ในความคิดที่ว่าตนไม่สามารถทำได้เพราะไม่มีเวลาหรือโอกาสให้ตนเองได้แสดงความสามารถในฐานะจิตรกรได้อีก เวลาของคนเรานั้นมีเท่ากันอยู่ที่ว่าเราจะใช้มันให้คุ้มค่าได้หรือไม่ เพราะสุดท้ายมนุษย์เราก็คงต้องจากไปอยู่ดีเมื่อถึงเวลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นายบอกว่า ‘ไม่มีเวลาให้วาดภาพ’ แล้วเวลาที่ว่านั้นมันหายไปตั้งแต่เมื่อไหร่ นายตายไปแล้วตั้งแต่เมื่อไหร่?” ผมส่ายหัว อุสึมีจึงว่า “ฉัน....” แล้วก็พูดต่อไม่ออกอีก “มันก็ใช่ นายจะต้องตาย อาจจะอีกหลายอาทิตย์ให้หลัง หรือหลายวันให้หลัง แต่เรื่องนั้นทำไมถึงกลายเป็นว่า ‘วาดภาพไม่ได้’ ไปได้? นายจะต้องมีชีวิตอยู่นานแค่ไหนถึงจะ ‘วาดภาพได้’ กันล่ะ? หลายปีหรือหลายสิบปี? หรือจะบอกว่าอยากจะมีชีวิตอยู่ไปชั่ววันจันทร์”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.209)

ผู้เขียนชี้ชวนให้เราได้ตระหนักถึงคุณค่าของปัจจุบันในการมีชีวิตอยู่ผ่านมุมมองของหมา (ลีโอ) ที่กล่าวกับอุสึมีถึงเวลาของมนุษย์และสัตว์ที่ต่างกัน มนุษย์มักอ้างว่า “ไม่มีเวลา” ทั้งที่แท้จริงแล้ว เวลาไม่ได้หายไปไหน แต่เป็นเราเองที่ปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยไม่ลงมือทำสิ่งที่รัก คำถามว่า “นายตายไปแล้วตั้งแต่เมื่อไหร่?” เป็นคำถามเชิงกระตุกจิตสำนึก เพราะแม้ร่างกายยังมีลมหายใจ แต่หากมนุษย์เลิกทำในสิ่งที่ตนปรารถนา เลิกไล่ตามความฝัน หรือผัดวันประกันพรุ่งอยู่เสมอ ก็เหมือนใช้ชีวิตอย่างไร้ความหมาย ไม่ต่างจากการ “ตายทั้งเป็น” แต่หมาซึ่งไม่ได้ยึดติดกับมโนทัศน์ของเวลาสามารถเป็นกระจกสะท้อนแนวคิดที่เรียบง่ายแต่ทรงพลังเกี่ยวกับการใช้ชีวิต จึงเป็นสัญลักษณ์ของสติปัญญาที่เตือนให้มนุษย์ใช้ชีวิตในปัจจุบันและไม่ปล่อยให้ความกลัวต่อความตายมาจำกัดความหมายของชีวิตตน สอดคล้องกับ

ที่ Springnews (2568) ที่อ้างอิงจาก ‘มาร์ก โรแลนด์ส (Mark Rowlands)’ ศาสตราจารย์ภาควิชาปรัชญาชาวเวลส์ และผู้เขียนหนังสือ ‘The Word of Dog’ ได้เล่าไว้ในหนังสือว่า ในขณะที่มนุษย์วนเวียนอยู่กับความเครียด กังวลถึงอนาคต หรือจมอยู่กับอดีต हमากลับใช้ชีวิตอยู่กับปัจจุบัน และมนุษย์ที่ใกล้ชิดกับสุนัขสามารถเรียนรู้จากพวกมันได้

4.3 หมาในฐานะผู้เตือนใจให้มนุษย์ใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย

บทบาทของตัวละครหมาในเรื่องสอนให้มนุษย์รู้จักการใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย และรู้จักการปล่อยวางจากความทุกข์เมื่อถึงวาระสุดท้ายในชีวิต การใช้ชีวิตในช่วงที่มีชีวิตอยู่มนุษย์ควรสร้างสิ่งที่มีความหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นตนเองไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“‘คลื่นวิญญาน’ ที่นายฝากเอาไว้จะสือไปถึง และโยกคลอน ‘จิตวิญญาน’ ของผู้ที่ได้เห็น และพวกเขาก็จะส่งต่อคลื่นนั้นไปยังผู้อื่นต่อ ๆ ไป ดังนั้นเสียหนึ่งของ ‘วิญญาน’ ที่นายทิ้งเอาไว้ ก็จะมีชีวิตอยู่ต่อไป”

(ซิเน็น มิกิโตะ, 2564, น.211)

ผู้เขียนสื่อสารให้เราเห็นถึงการส่งต่อชีวิตที่มีความหมายไปยังผู้อื่นแม้ร่างกายจะดับสูญไป แต่จิตวิญญานของคนหนึ่งสามารถส่งผ่านไปยังผู้อื่นได้ผ่านการกระทำ คำพูด หรือผลงานของเขา ทำให้มนุษย์ตระหนักว่าเราไม่ได้หายไปจากโลกอย่างสมบูรณ์ ตราบใดที่เรายังมีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้คนที่อยู่ข้างหลังและเตือนให้มนุษย์เข้าใจว่าชีวิตจะมีค่าก็ต่อเมื่อเราเชื่อมั่นให้มีความหมาย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลา แต่อยู่ที่ว่าเราจะทำอะไรกับเวลาที่เรามี สอดคล้องกับที่ Springnews (2568) กล่าวว่า हमารักและภูมิใจในชีวิตของมันมากกว่าที่เราภูมิใจในชีวิตตัวเอง เพราะสุนัขไม่ต้องแบกรับภาระจากการไตร่ตรองและโทษตัวเองเหมือนมนุษย์ อีกทั้งพวกมัน มีเพียง หนึ่งชีวิตให้ใช้ และเชื่อมั่นอย่างเต็มที่โดยไม่หันกลับมาครุ่นคิดหรือลังเล ความหมายของชีวิตจึงดำรงอยู่ในทุกที่ที่ความสุขพลุ่งพล่าน

บทสรุป

จากการวิเคราะห์ บทบาทและการสร้างความหมายเชิงสังคมของสุนัขในวรรณกรรมเรื่อง การกิจวิญญานยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน พบว่าสุนัขมีบทบาทสำคัญในการเยียวยาจิตใจมนุษย์ โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปลอดภัย ช่วยปลดปล่อยความสูญเสีย และสร้างพลังบำบัดผ่านความใกล้ชิด อีกทั้งยังมีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ก่อให้เกิดความผูกพันและความทรงจำร่วมที่มีความหมาย นอกจากนี้ สุนัขยังปรากฏในมิติความเชื่อทางสังคมในฐานะ “ยมทูตสี่ขา” ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงโลกแห่งชีวิตและความตาย และสะท้อนแนวคิดเรื่องการปล่อยวางตลอดจนทำหน้าที่สอนใจมนุษย์เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ความรักที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน และการตระหนักถึงคุณค่าของปัจจุบัน อันแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสุนัขในฐานะตัวละครที่มีความหมายเชิงจิตใจและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวมีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องบทบาทของสุนัขในตำนานและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์ของปฐม หงส์สุวรรณ (2549) ที่มุ่งเน้นการนำเสนอพิธีกรรมและความสามารถพิเศษของสุนัขเป็นสำคัญ ขณะที่ในมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ตามแนวคิดของปีเตอร์ ชิงเกอร์ ในสุภาพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชโย (2563) ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเผ่าพันธุ์นิยมที่มนุษย์มักมองสัตว์เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของตน แต่วรรณกรรมเรื่องนี้กลับนำเสนอภาพสุนัขในฐานะ “ตัวละครผู้มีความรู้สึกและเจตจำนง” มิใช่วัตถุเพื่อการใช้สอย หากเป็นผู้เยียวยา ผู้เชื่อมโยงภพภูมิ และผู้สอนใจมนุษย์ ซึ่งวรรณกรรมเรื่อง การกิจวิญญานยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน มิได้มุ่งวิพากษ์โครงสร้างอำนาจของมนุษย์เหนือสัตว์โดยตรง แต่เน้นการสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมและความเชื่อ โดยเฉพาะภาพของ “ยมทูตสี่ขา” ในบริบทความเชื่อร่วมสมัยของสังคมญี่ปุ่น ที่มหาทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างภพภูมิ มากกว่าการเรียกร่องสิทธิหรือความเสมอภาคทางจริยธรรมในเชิงทฤษฎี และวรรณกรรมเรื่องนี้ทำให้เห็น

ถึงการผลิตซ้ำ มุมมองความคิดเกี่ยวกับหมาตั้งแต่อดีตทั้งในนิทาน ตำนาน จนถึงปัจจุบันว่าหมานั้นมีความน่าสนใจ และเป็นสัตว์ที่สามารถช่วยในการบำบัดเยียวยาจิตใจของมนุษย์ได้

เอกสารอ้างอิง

จันทร์รอน. (2562, 28 เมษายน). เริงโลกด้วยจิตรีน : ปลอดภัย : โดยจันทร์รอน.

มติชนออนไลน์, <https://www.matichon.co.th/prachachuen/news>

ซิเน็น มิกิโตะ. (2564). การกวีจิวิญญานยมทูตสี่ข้าผู้อ่อนโยน. เนชั่น อินเทอร์เน็ต
แนล เอ็ดดูเทนเมนท์.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2567). สุนัขบำบัด.

<https://www.happyhomeclinic.com/alt12-dogtherapy.htm>

ธนวัฒน์ รุ่งเรืองตันติสุข. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์: กลมกลืน
หรือ แบ่งแยก?. <https://www.sac.or.th/portal/th/article>

นฤมล กระจำโนม. (2563). ภาพลักษณ์และบทบาทของตัวละครเอกหญิงในนวนิยาย
ของ กฤษณา อโศกสิน ที่นำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2560-2561.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ประเมศวร์ อุตระนิตย์ และ ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2559). ม้าในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้าน
อีสาน: บทบาทและความหมายเชิงวัฒนธรรม. วารสารการศึกษาบัณฑิตศึกษา
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 1-28.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2549). บทบาทของ “หมา” ในตำนานและพิธีกรรมของชาติพันธุ์
ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์. วารสารอักษรศาสตร์, 35(2), 218-224.

พนิดา จุลมณฑล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงและ
ความเหงาในวัยรุ่นโดยมีการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์เป็นตัวแปร
ส่งผ่าน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชานันท์ สุวรรณปัญะ. (2563). **สุนัขบำบัดกับการจัดการความเครียดของผู้คน :**

กรณีศึกษา Big Dog Café (คาเฟ่หมาใหญ่ใจดี). มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

มาลีชา ดือราแม, มูนี่ มูซอ, ญามีละห์ กิละ, นูรฮายาตี อีเต, และซวีญตา ทวีสุข.

(2563). วิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายเรื่องคนในนิทาน ของกร ศิริวัฒน์.

**การประชุมวิชาการระดับชาติทางภาษาไทย วรรณกรรม และการสอน
ภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ครั้งที่ 3.** มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สุภาพรณ ไกรเดช และ วรณวิสาข์, (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ใน
ทัศนะของปีเตอร์ ซิงเกอร์. **วารสารปณิธาน**, 16(2), 85–110.

<https://so05.tcithaijo.org/index.php/panidhana/article/view/247730>

สุรรัตน์ อินทร์ักษ์ และ สายวรุณ สุนทโรทก. (2563). บทบาทและสถานภาพของตัวละคร
ในนวนิยายเรื่อง บุหงาบาคิก. **วารสารมนุษยศาสตร์ฉบับบัณฑิตศึกษา**, 9(2), 1-15.

อรทัย สุทธิ. (2556). ความเชื่อที่ควรปฏิบัติในวรรณกรรมคำสอนลาว : กรณีศึกษา
ชุมชนธาตุหลวงเวียงจันทน์ แขวงคำแพงพระนครเวียงจันทน์ประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. **วารสารลำปาง**, 2(1), 29-40.

Christopher Hoitash. (2023, May 9). **Dogs in Mythology and Folklore
from Around the World.** <https://www.culturefrontier.com/>

Ooca mental wellness clinic. (2567). **ความสำคัญของสัตว์เลี้ยงใน
ชีวิตประจำวัน: มุมมองทางจิตวิทยา.**

<https://ooca.co/blog/importance-of-pets-in-daily-life>

Springnews. (2568, 4 กุมภาพันธ์). ประโยชน์ของการเลี้ยงสุนัข ได้อยู่กับปัจจุบัน
เข้าถึงความหมายของชีวิต. **สปริงนิวส์.**

<https://www.springnews.co.th/lifestyle>